

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

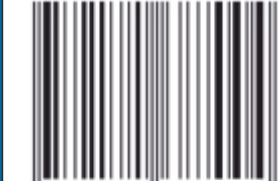
4/2024

E-ISSN 2181-1466

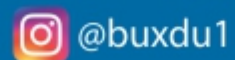
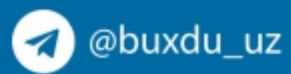

9 772181 146004

ISSN 2181-6875

9 772181 687004

4/2024

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI
SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY
НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Ilmiy-nazariy jurnal

2024, № 4, aprel

Jurnal 2003-yildan boshlab **filologiya** fanlari bo'yicha, 2015-yildan boshlab **fizika-matematika** fanlari bo'yicha, 2018-yildan boshlab **siyosiy** fanlar bo'yicha, **tarix** fanlari bo'yicha 2023 yil 29 avgustdan boshlab O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar Vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2000-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2020-yil 24-avgust № 1103-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.

Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bosh muharrir o'rinbosari: Rasulov To'liqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Mas'ul kotib: Shirinova Mexrigiyo Shokirovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Kuzmichev Nikolay Dmitriyevich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor (N.P. Ogaryov nomidagi Mordova milliy tadqiqot davlat universiteti, Rossiya)

Danova M., filologiya fanlari doktori, professor (Bolgariya)

Margianti S.E., iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya)

Minin V.V., kimyo fanlari doktori (Rossiya)

Tashqarayev R.A., texnika fanlari doktori (Qozog'iston)

Mo'minov M.E., fizika-matematika fanlari nomzodi (Malayziya)

Mengliyev Baxtiyor Rajabovich, filologiya fanlari doktori, professor

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abuzalova Mexriniso Kadirovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

Barotov Sharif Ramazonovich, psixologiya fanlari doktori, professor, xalqaro psixologiya fanlari akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Baqoyeva Muhabbat Qayumovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bo'riyev Sulaymon Bo'riyevich, biologiya fanlari doktori, professor

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar nomzodi, dotsent

Djurayev Davron Raxmonovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Umarov Baqo Bafoyevich, kimyo fanlari doktori, professor

Murodov G'ayrat Nekovich, filologiya fanlari doktori, professor

O'rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Navro'z-zoda Baxtiyor Nigmatovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Ahmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Rasulov Baxtiyor Mamajonovich, tarix fanlari doktori, professor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Quvvatova Dilrabo Habibovna, filologiya fanlari doktori, professor

Axmedova Shoira Nematovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bekova Nazora Jo'rayevna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Amonova Zilola Qodirovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Hamroyeva Shahlo Mirjonovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Nigmatova Lola Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Boboyev Feruz Sayfullayevich, tarix fanlari doktori

Jo'rayev Narzulla Qosimovich, siyosiy fanlar doktori, professor

Xolliyev Askar Ergashovich, biologiya fanlari doktori, professor

Artikova Hafiza To'ymurodovna, biologiya fanlari doktori, professor

Hayitov Shavkat Ahmadovich, filologiya fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Ixtiyarova Gulnora Akmalovna, kimyo fanlari doktori, professor

Rasulov Zubaydullo Izomovich, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, texnika fanlari doktori, professor

Samiyev Kamoliddin A'zamovich, texnika fanlari doktori, dotsent

Esanov Husniddin Qurbonovich, biologiya fanlari doktori, dotsent

Zaripov Gulmurot Toxirovich, texnika fanlari nomzodi, professor

Jumayev Jura, fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent

Klichev Oybek Abdurasulovich, tarix fanlari doktori, dotsent

G'aybulayeva Nafisa Izattullayevna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Nurova Y.U.	O'zbek xalq paremalaridagi etnonimlarda omonimik munosabat	127
Jumayeva O.I.	Ingliz va o'zbek lingvomadaniyatida emotsionallik konseptlarining ifodalanishi ("Baxt" va xursandchilik" konseptlari misolida)	131
Axmedova D.B.	Jahon va o'zbek leksikografiyasida maxsus lingvistik lug'atlar, ulardan semantik kengaytmada foydalanish imkoniyatlari	136
Саидкулова М.С.	Роль структуры жанра в разграничении функциональных стилей современного русского языка	140
Hikmatova A.Q.	Simile and its characteristic features in English and Uzbek languages	147
Abulova Z.A.	"Ikki eshik orasi" romanida paremalarning tutgan o'rni	151
ADABIYOTSHUNOSLIK *** LITERARY CRITICISM *** ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ		
Doniyorova M.T.	Adabiyotshunoslikda uslub tushunchasi	155
Haqberdieva G.H.	Differentiation of proverbs and sayings in Uzbek and English languages	159
Maxmudova M.M.	Y.V.Gyotening "G'arb-u Sharq" devoni tarjimalariga xos xususiyatlar (S.S.Buxoriy va M.Shayxzoda tarjimalari asosida)	165
Nodirova F.X.	Sa'dulla Hakim she'rlarida xalqona ohanglar	169
Norova M.B.	Dunyo va o'zbek adabiyotshunosligida ramz tadqiqi	173
Kasimova R.R., O'roqova M.O'.	Artur Konan Doylning ingliz adabiyotida tutgan o'rni	177
Rakhimova Sh.R.	Fragmented narratives and consciousness streams: the study of modernist techniques in contemporary literature	181
Safarova Sh.A.	"Hayrat-ul Abror" dostonidagi munojot boblarining manbalari va badiiyati	186
Кодирова З.Б.	Этапы развития детской британской литературы	190
Очилова Д.С., Хамдамова С.Б.	Взаимодействие традиций и инноваций в современной американской поэзии	194
Axmatov A.H.	Ikkinchi jahon urushining adabiy muhitga ta'siri	198
Hamroyeva S.B.	The impact of colonialism on indigenous cultures in Thomas King's "Green grass, running water"	202
Khajieva F.M.	Exploring Gerard Genette's theory of transtextuality	206
Буранова Ж.А.	Мифологические мотивы в творчестве Чингиза Айтматова и у современных татарских литераторов	214
Sodiqova D.T.	Muslihabegim Miskinning badiiy san'atlardan foydalanishdagi shoirlik mahorati	219
Hikmatova A.Q.	Descending into wonderland: the rabbit hole as a portal to altered states of consciousness and reality in Lewis Carroll's	225

IKKINCHI JAHON URUSHINING ADABIY MUHITGA TA'SIRI

Axmatov Amonkeldi Hasanovich,
Buxoro davlat universiteti
Jahon tarixi kafedrası dotsenti, PhD
amonaxmatov@mail.ru
orcid.org/0000-0003-3556-6779

Annotatsiya. Ushbu maqolada Ikkinchi jahon urushi boshlanganidan keyingi adabiy jarayonlar tasvirlangan. Maqolada adabiy muhit vakillarining urushga munosabatlari, adiblarning ikki guruhga ajralishi: birinchi guruh frontga ketishi, ikkinchi guruh adiblarining front ortidagi faoliyatlari tasvirlangan. Shuningdek, adiblar ijodida urush mavzusi, askarlarga shijoat, mehnatga da'vat qilish g'oyalari, urush davrida xotin-qizlar faoliyati, ularning sanoat va dala ishlariga jalb qilinishi misollar bilan o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Buxoro adabiy muhiti, jahon urushi, front, Sulton Jo'ra, Sharif Nurxon, Rustam Abdurahmonov, she'riyat, Naqshiy.

ВЛИЯНИЕ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ НА ЛИТЕРАТУРНУЮ СРЕДУ

Аннотация. В данной статье описываются литературные процессы после начала Второй мировой войны. В статье описывается отношение представителей литературной среды к войне, разделение писателей на две группы: первая группа ушла на фронт, и деятельность второй группы писателей за фронтом. Также на примерах изучалась тема войны, увлечения солдат, идеи призвания на работу, деятельность женщин во время войны, их участие в промышленности и полевых работах.

Ключевые слова: Бухарская литературная среда, мировая война, фронт, Султан Джура, Шариф Нурхан, Рустам Абдурахманов, поэзия, Накши.

IMPACT OF THE SECOND WORLD WAR ON THE LITERARY ENVIRONMENT

Abstract. This article describes literary processes after the outbreak of World War II. The article describes the attitude of representatives of the literary community to the war, the division of writers into two groups: the first group went to the front, and the activities of the second group of writers behind the front. Also, examples were used to study the theme of war, the hobbies of soldiers, the idea of being called to work, the activities of women during the war, their participation in industry and field work.

Keywords: Bukhara literary environment, world war, front, Sultan Zhora, Sharif Nurkhan, Rustam Abdurakhmanov, poetry, Nakshiy.

Kirish. Behad kulfatlar keltirgan ikkinchi jahon urushi azoblarini hamon kishilar unutkan emas. Sobiq ittifoq tarkibida urushda qatnashgan o'zbek xalqi ham urushdan ko'p yo'qotishlar bilan chiqdi. O'zbek xalqining fashizmga qarshi kurashda faol ishtirok qilishi, vatanparvarlik tuyg'ularini namoyon qilgan. Shu yillarda adabiyot namoyandalari, ayniqsa, Buxoro adabiy muhiti vakillari ham ijodiy mavzulariga jangovor tus beradilar. Adiblarning matbuotdagi materiallarida: lavha, ocherk, feleton, she'rlarida urushga chorlash, vatanni qo'riqlash mavzusi yetakchilik qilgan. Maqola davomida Buxoro adabiy muhitida hali o'rganilmagan shoirlar ijodidan misollar keltiriladi.

Tadqiqot obyekti va qo'llanilgan metodlar. 1941-yil 22-iyunda urush boshlandi. Shu yilning 23-24-iyunida Samarqand, Buxoro, Andijon, Namangan, Farg'ona, Nukus va respublikaning boshqa shaharlarida ham ko'p ming kishilik mitinglar bo'lib o'tdi. Ularda so'zga chiqqanlarning nutqlari Vatanni ko'kraklarini qalqon qilib himoya qilishga, mamlakat ichkarisida va frontda yovuz bosqinchilar ustidan g'alabani ta'milashga qaratilgan ohang bilan to'lib toshgan [3,11].

O'zbek jurnalistikasi va adabiyotining mohir ijodkorlaridan biri Rustam Abdurahmonov Ikkinchi jahon urushi boshlanishi bilan yozuvchilar, jurnalistlar Ibrohim Rahim, Adham Rahmat, Faxri Kamol va boshqalar kabi frontga kurashga yo'l oladi. Besh yil qo'lida qurol va qalam bevosita frontda yovga qarshi jang qilgan. Jangchilarni fashizmni yo'q qilish uchun qahramonlarcha kurashga yo'naltirgan. 1942-yil noyabr oyidan Ukrainaning Varonej frontida o'zbek tilida chiqadigan "Vatan sharafi uchun" gazetasining

LITERARY CRITICISM

muharrirligiga tayinlanadi. Nashriyotga To'lagan Soatov, Ziyoy Aminov, F.Yoqubov, Zinnat Fatxullin kabi yozuvchi va jurnalistlar jalb qilinadi.

“Sodiq qahramonlardek jangda botir, fidokor va mard bo'li”, “Nemislarni izma-iz quv, uni botqoqqa botir va qirib tashla!”, “G'alaba qasamini yuksak tut” singari shiorlar ostida jangchi muxbirlar xabarlar berishadi. Dastlab bir oyda 10-15 xabar kelib tursa, keyinchalik kuniga 15-20 talab xat-xabar keladigan bo'ladi. Rustam Abdurahmonov faqat tahrir bilan shug'ullanmay jangchilar orasiga kirib turli janrlarda materiallar tayyorlab “Vatan sharafi uchun”, “Qizil O'zbekiston” gazetalarida chop ettirgan. Voronej, Kursk, Oryolda bo'lgan janglarda qatnashish bilan birga qalamini yanada o'tkirladi. Ocherk, qissa, she'riyatning turli janrlari, targ'ibot maqolalarida vatanparvarlikni targ'ib qiladi. Jumladan, “Razvedka” (“Qizil O'zbekiston”, 1943.15.8) ocherkida razvedkachi askar jasoratini yozadi. “Olg'a bos” she'rida qasosga undasa, “Farhodchilarga” she'rida front ortini mustahkamlab madad berayotgan yurtdoshlarini olqishlaydi [2,20-22]. “Biz o'rtoq R.Abdurahmonovni o'zbek matbuotining serg'ayrat vakili sifatida bilardik, hozir shoir sifatida ham tanildi. Uning she'rlaridagi otashin misralar shoirning jang maydonida toblangan ijodidan dalolat beradi (“Qizil O'zbekiston, 1944.5.5”). Adib urushdan keyingi yillarda ham front chegaralarida qolib muharrirlikda ishlab orden va medallar bilan birga mayor unvonida yurtiga qaytadi.

Shunday shoirlardan biri Davron Qorayev Vobkent tumanidan kolxoz ishchisi. Jangchilar she'rida jahon urushida askarlarning olg'a borishi, alabatta g'alab qilinishi vatan himoyasi haqida yozilgan.

Vatanga qo'yib xalqimiz mehrini
Planlar oshar zavqlanib har kuni
Bilur jamiyat o'zining burchini
Vatanga erur posbon jangchilar.

Ma'lumki, sovet respublikalarida ayniqsa, Markaziy Osiyoda xotin-qizlar ozodligi yo'lida deya olib borilgan harakatlar “Hujum” harakati nomini oldi. Katta yo'qotishlar, ko'plab qurbonlar bilan ushbu harakat o'z so'zini aytdi. Ayollarning milliy, diniy, an'anaviy odatlaridan voz kechishiga erishildi. XX asr 30-yillariga kelib, ayollarni mehnatga jalb qilish boshlanadi. 1941-yil SSSRning ikkinchi jahon urushiga bevosita qo'shilishi yurt erkaklarini jang maydoniga yetakladi. Dala ishlari esa asosan ayollar zimmasida qoladi. Shunda bir necha yillar texnika sohasiga tayyorlab kelingan ayollar dalalarda amaliy jarayonlarga o'tadilar. Naqshiyning ijodida xotin-qizlar mehnati ta'riflanib yuqoridagi fikrlarimiz uning qalamidan targ'ibot sifatida yangraganini ko'rishimiz mumkin.

Traktorda o'tirar qiz mag'rur,
Jangchiga berar ishonchli nakaz
Jur'at va g'ayrat-la fashistni ur,
Siz-chun biz ishlamoqda har nafas

Xullas, jamoalashtirish jarayonlari boshlanganda erkaklar singari ketmon bilan dalaga kirgan ayollar urush tufayli “ketmonchidan traktorchiga” aylanadi. 1941-yil avgust oyida hisoblarga qaraganda birgina Qarshi deposida yigirmadan ortiq xotin-qizlar ishga jalb qilinib, bulardan ikkitasi tokarlik, ikkitasi elektr payvandlash va boshqalari ham shu singari turli sohalarini o'rganganlar.

Jahon urushi yillarida ijod qilgan Muhammaddjon Muxtorov Vasfiy taxallusi bilan she'rlar yozgan. Buxoroda O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi bo'limi tashkil qilinganda unga raislik ham qilgan. Turli ayblar bilan uyushma rahbarligidan 1939-yilda olingan edi. Ushbu shoirning Tojikiston respublikasidagi adiblar bilan aloqalari yaxshi yo'lga qo'yilgan. Jahon urushi yillarida Vasfiy ham zamon muhitidan kelib chiqib she'rlar yozadi. “Armiyam” deb nomlangan ko'plab beshliklarni o'zida jamlagan she'ri ulardan biri. Adib talmeh san'atidan foydalanib qahramonlar ismini she'rda keltirishga muvaffaq bo'ladi.

O'zbekistonning jasur o'g'lonlari,
Sovrinli Qo'chqoru, Ahmadjonlari
Romitanlik mard Kamol Po'latlari,
Ul Sharif Ergash bilan yoronlari

Tarbiyangan bahra topgan, armiyam. 1944-yil fevral oyida yozilgan [1,1944.02.24].

Bog'bon shoir Sharif Nurxon ikkinchi jahon urushi yillarida ham qizg'in mehnat va ijod bilan shug'ullandi. Frontdagi jangchilar jasoratiyu, front ortidagilarning matonatini, ularning g'alabaga ishonchlarini tarannum etuvchi “Olg'a bos”, “Mardi maydon”, “Yig'iling” kabi qator she'rlarini yozib, ularni respublikaning “Qizil O'zbekiston” (hozirgi «O'zbekiston ovozi»), «Yosh leninchi» (hozirgi Turkiston”) va viloyatning “Buxoro haqiqati” (hozirgi “Buxoronoma”) gazetalarida e'lon qildi. Shoir “Olg'a bos” she'rida xalq nomidan jangchiga shunday murojaat qiladi:

Quvlagin bosqinchilarni, bir nafas dam olmasin,

Togʻu oʻrmonlar ichida hiyla aylab qolmasin.
Baʼzi qishloqlarga borib qonli tashvish solmasin,
Koʻksingni xalqingga qilgin qalʼa, qalqon, olgʻa bos.

“Katta baxt” (armiyaga ketayotgan uch aka-uka haqida), “Shofirkon yoshlarining tayyorligi”, “Tikuv sexlari mudofaaga hissasini qoʻshyapti”, “Mudofaa fondiga”, “Qishki kiyim topshirish avjida” [1,222,204;] kabi maqolalarida harbiy xizmatga tayyorgarlik ishlari, frontga yordam masalalari yoritilgan.

Adabiy muhit vakillari matbuot sahifalarida urush mavzusi bilan birgalikda dala ishlari front ortini ham yoritib bordilar. Bu borada ayniqsa Sharif Nurxonning faoliyati eʼtiborga molik. Adibning “Buxoro haqiqati” gazetasining deyarli har sonida xabarlar bosilib turgan. “Chopiq normalari oshirib bajarilmoqda” 8-iyul 155-sonda, “Ordenli Berdiyeva zvenosi 160 sentener uchun kurashda” 10-iyul 157-sonda, “Mahsulot tayyorlashdagi qoloqlik tez tugatilsin” 14-iyul 160-sonda, “Vatan chamanzorimiz” 16-iyul 162-sondagi maqolalar kishilarni mehnatda raqobatga chorlab yozilgan. Sharif Nurxonning “Progulchilar bilan kurash keskinlashdi” nomli lavhasida paxta tozalash zavodidagi holat qalamga olingan (17-iyul 163-son). Sh.Nurxon “Chorvachilik rivojlanmoqda”, “Qorakolda komsomol ishi yaxshilanmoqda” maqolalarida esa tanqidiy emas ragʻbat ruhida yozilgan (22-iyul 167-son).

Shuningdek, S.Sayidjonovanning xotin-qizlarning chachvon paranjilarini tashlagani haqida yozsa, F.Xoʻjanov “Buxoro davlat teatri hovuz qurilishidan keldi” degan maqolasida Kattaqoʻrgʻon suv omboridagi hasharda teatr vakillarining ishtiroki haqida yozgan. Bundan maʼlum boʻladiki, teatr jamoasi suv ombori qurilishida 37 kun boʻlishgan. Mehnat qilish bilan birga koʻpolab tomoshalar qoʻyib berishgan. B.Sharifiyning 21-iyul 166-sonda “Ayb mudirda emas” tanqidiy felyeton qurilish ishlari bajarilmayotgani haqidagi voqealarga bagʻishlab bosilgan. Ushbu muallif 23-iyul 168-sonida bosilgan “Maqtanchoq sekretar” maqolasida kolxozni tanqid ostiga olgan.

Buxorolik oʻzbek shoiri, bolalar adabiyotining yorqin vakili Sulon Joʻra ham vatan mudofaasi yoʻlida qurbon boʻlgan buxorolik ijodkorlardan biri edi. Qoʻliga qurol olish bilan birga frontdagi ijodi bilan ham gʻalabaga hissa qoʻshgan Sulon Joʻra “Sogʻinib”, “Sogʻinchli salom” kabi sheʼrlarini harakatdagi armiya safida boʻlgan kezlari yozgan edi. Noma shaklida yozilgan ushbu sheʼrlarida shoirning bolalariga aytgan sogʻinchli soʻzlari ifoda etilgan. Dushmanning yovuzliklarini fosh qilgan “Sogʻinchli salom” sheʼrida yosh qizchani oʻldirgan fashistlardan oʻch olishini tasvirlar ekan, Varvara oldida oʻz bolalarini koʻz oldiga kelgani tayin. Sheʼr oxirida:

Xullas, fashist yovlarni
Tor-mor etib batamom
Soʻngra, jigarbandlarim,
Yoningizga qaytaman

Natijalar va ularning tahlili. Buxoro adabiy muhitida bugungi kun adabiyot ixlosmandlariga yaxshi tanish boʻlmagan, aniqroʻgi hali koʻpchilik tanimaydigan bir shoir bor. Naqshiy taxallusi bilan ijod qilgan shoir boʻlgan. Matbuotda koʻplab maqola, lavha va sheʼrlari bilan ishtirok qilgan. Jahon urushining adabiy muhitga taʼsirini ushbu adib ijodida ham kuzatish mumkin. Davlat Mudofaa Komitetining chaqirigʻidan keyin oʻz-oʻzini himoya qilish guruhlarini tuziladi. Koʻpgina xotin-qizlar sanitariya ishlarida mudofaa maydonlarida xizmat qilishga tayyorlanadi. Birgina markaziy elektrostansiyada 26 ta xotin-qizlar mashinist, elektrik, payvandchilikni kasbini oʻrganishadi. Ushbu jarayonlar adabiy muhit vakillari tomonidan yoritib boriladi. Jumladan, 1941-yil 7-sentabr 212-sonda “Opa singil” sheʼri bosiladi.

Fabrika ham sanoat,
Muntazir sizga gʻoyat
Bizdadir jangga gʻayrat,
Tiklaning postingizga.
Nayzamiz qoʻlda porlab,
Sanchamiz yovni boblab.
Oʻnmimizni siz egallab,
Tiklaning oʻz postingizga.

Har bir hududda harbiy texnikani oʻrganish toʻgaraklari tashkil qilinadi. Bunda jamoa xoʻjaligi aʼzolari faol qatnashib, oʻq otish qurollaridan foydalanish qonun qoidalarini oʻzlashtirib, reyting ballari yigʻganlar. Shuningdek, yozgi pioner lagerlarida tarbiyalanuvchi maktab oʻquvchilari oʻz-oʻzini himoya qilish toʻgaraklarida qatnashib harbiy taʼlim sirlarini oʻrganganlar. Matbuot esa bu haqidagi xabarlarini muntazam yoritib borgan. Naqshiyning shunday toʻgaraklarga munosabat bilan yozilgan “Yanchamiz” sheʼri quyidagi misralar bilan yakunlanadi.

Yangra dunyo ishchisi hurlik va istiqbol uchun,

Sen bilan biz bir bo'lib sharmanda yovni yanchamiz .

Naqshiyning "Otlaning" (29-avgust 204-son) she'ri urushga da'vat bo'lib, unda shunday misralar bor.

Xalqim vatandoshlikka chin vijdon bilan

Yengilmas kurashchaan porlagin tug'yon bilan

Jipslashing dohiy, partiya atrofiga

Paytidir dushmanni yanchish bir tanu-bir jon bilan.

Qo'lga olsin unda mazlum g'olibiyat bayrog'ini,

Bosh ko'tarsin yovga qarshi qahramon telman bilan

Bunda, albatta, davr mafkurasidan kelib chiqib rahbariyat va partiyani olqishlashdan boshlaydi. Xalqni ularning atrofida birlashishga chorlaydi. Sovet davri Buxoro adabiy muhiti o'tmish adabiyotdan farqi g'oyaviy ta'limotga rioya qilib partiya manfaatlari bilan birga xalq manfaatlari ham kuylandi, yangi qahramonlar obrazi yaratildi. Agar biz kommunistik partiyani hukmron deb olsak, hukmron doirani kuylash bu aslida yangilik emas. Biroq mumtoz adabiyotdan farqli o'laroq xalq hayoti, ishchilar ruhiyati, ijtimoiy voqelik yorqin ranglarda takror va takror kuylanadi. Ushbu davr adabiyotida mehnat mavzusi ayniqsa, mehnatkash xalq obrazi birlamchi o'rinda tasvirlanadi. Adabiy muhit vakillari ham qalam yurgazish uchun g'oyalarni xalqni ichiga kirib, xalqdan oladilar.

Xulosa qilib aytganda, adabiy muhit vakillari ham frontda va front ortida g'alabaga o'z hissalarini qo'shganlar. Adiblar oldiga qo'yilgan yangi vazifalarni bajarishda buxorolik ijodkorlar ham dushmanga qarshi umumiy kurashda jasorat ko'rsatganlar. Jahon urushi davrida yozuvchi va adabiyotshunoslardan ikkiyuzdan ortig'i dushmanga qarshi jangda halok bo'ladi. Musa Jalil, Arkadiy Gaydar, Sulton Jo'ra, Olim Sharofiddinov, Hasan Said singari ijodkorlar fashizmga qarshi kurashganlardan edilar. Urush adabiy muhit vakillarining g'oyaviy qarashlari, adabiy mavzulariga o'zgartirishlar kiritadi. Ijodkorlar oldida vatan va uning mudofaasi bilan bevosita bog'liq bo'lgan mavzular birlamchi o'rinni egallagan. Mudofaa mavzusi xalq vatanparvarligi va qahramonligini aks ettirishdan iborat bo'lgan. Yozuvchilarning umumittifoqning yovuz dushmaniga qarshi olib borilgan qahramonona kurashlarini va front orqasidagi fidokorona mehnatini tasvirlash orqali vatanparvarlikning ulug'vor kuchini namoyish qilganlar.

ADABIYOTLAR:

1. *Buxoro haqiqati, 1941-yil avgust, sentabr-dekabr; 1944-yil 24-fevral.*
2. *Buxoro viloyat davlat arxivi, 1079-fond, 1-ro'uxat, 5-9-ishlar.*
3. *A.Ахматов. Бухоро адабий муҳити ва Шариф Нурхон. Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги – ЎЗА Илм-фан бўлими (электрон журнал) 2021 йил, май сони. Тошкент, -Б. 180-186.*
4. *A.Ахматов. Жангчи шоир Султон Жўра. Иккинчи жаҳон уруши: халқ жасорати ва Тарих сабоқлари, Халқаро илмий-амалий онлайн конференция материаллари, Қарши 2020 йил 27 май. -Б. 200-203.*
5. *Ўзбекистон тарихи (1917-1991 йиллар). Иккита китоб. Иккинчи китоб. 1939-1991 йиллар. Масъул муҳаррирлар: Р.Абдуллаев, М.Раҳимов, Қ.Ражабов. – Тошкент: O'zbekiston, 2019. –Б.11.*
6. *Ўзбек матбуотида иккинчи жаҳон урушининг ёритилиши. Жаҳон тарихининг долзарб муаммолари мавзусидаги Республика миқёсидаги онлайн илмий-амалий анжуман материаллари, Бухоро, 2020. –Б. 78-81.*